

УДК 006.3/.8

DOI: <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2023-1-77/64-68>

Гудима В. П., кандидат технічних наук¹ (0000-0003-4722-0601)

Мамзенко А. А.² (0009-0008-1804-3152)

Дядечко А. О., доктор філософії³ (0000-0003-0191-8326)

¹ – Кафедра технічного забезпечення Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, Київ;

² – Відділ стратегічного і середньострокового планування та сумісності з військовими структурами НАТО ГУ НГУ, Київ;

³ – Центр воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського, Київ

Рекомендації щодо створення проєкту Доктрини діяльності Національної гвардії України

Резюме. У статті проведено аналіз найкращих практик створення доктринальної бази на прикладі ADP 1 Army та ADP 1-01 Doctrine Primer Сухопутних військ Збройних сил США, та обґрунтовано рекомендації щодо їх застосування під час створення проєкту Доктрини діяльності Національної гвардії України.

Ключові слова: доктринальні документи; військові публікації; найкращі практики; проєкт Доктрини діяльності Національної гвардії України; взаємосумісність.

Постановка проблеми. Європейські та євроатлантичні прагнення держав закріплені в Конституції України, а стратегічні документи держави конкретизують згідно з визначеною компетенцією напрями зосередження зусиль усіх складових сектору безпеки і оборони. Відповідно до положень Закону України “Про національну безпеку” Національна гвардія України (далі – НГУ) входить до складу як сил безпеки, так і сил оборони держави, а її завдання, як складової сил оборони, щодо реалізації воєнної політики України визначені в Стратегічному оборонному бюлетені України, затвердженому Указом Президента України від 17 вересня 2021 року № 473/2021 [1].

Одним з основних напрямів цієї діяльності є впровадження в силах оборони передового досвіду, принципів і стандартів держав – членів НАТО, участь у спільних операціях та навчаннях для досягнення критеріїв членства в НАТО з подальшою інтеграцією в євроатлантичні безпекові структури.

За результатами реалізації воєнної політики України НГУ, як складова сили оборони, має відповідати вимогам ведення всеохоплюючої оборони України та буде взаємосумісною з відповідними структурами держав – членів НАТО. Для досягнення цієї мети визначена Стратегічна ціль 5, яка встановлює вимоги до інтегрованих оперативних (бойових та спеціальних) спроможностей сил оборони, що забезпечують

стримування, стійкість і відсіч збройної агресії проти України, протидію гібридним загрозам. Очікуваним результатом є досягнення бажаного стану, що характеризується властивостями: спроможності Збройних Сил України та інших складових сил оборони об’єднаних, посилені мобілізаційним потенціалом держави, забезпечують стримування, стійкість і відсіч збройної агресії проти України. При цьому досягнення визначеного стану обумовлюється Стратегічним оборонним бюлетенем України виконанням завдання 5.4. “Досягнення сумісності Збройних Сил України та інших складових сил оборони зі збройними силами держав – членів НАТО” шляхом впровадження в силах оборони стандартів НАТО в межах узятих Україною зобов’язань у рамках Процесу планування та оцінки сил програми НАТО “Партнерство заради миру”, а також досягнення необхідного рівня сумісності для участі визначених сил і засобів Збройних Сил України та інших складових сил оборони в заходах під проводом НАТО.

Досягнення бажаного стану процесів набуття сумісності забезпечується в усіх складових сектору безпеки і оборони України врахуванням власного бойового досвіду, отриманого під час відсічі збройної агресії проти держави, а також найкращих практик проведення спільних (об’єднаних, багатонаціональних) операцій та здійснення підтримки союзних (об’єднаних) сил. Результати такої аналітичної діяльності

мають запроваджуватися у положеннях доктринальних документів кожної складової сектору безпеки і оборони, а форма їх викладення має забезпечувати розуміння сутності та особливостей діяльності не тільки в особового складу військових формувань держави, а й у представників громадянського суспільства та міжнародних партнерів України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Застосування загальноприйнятих процедур, методів і практик щодо проведення спільних (об'єднаних, багатонаціональних) операцій, а також щодо підтримки союзних (об'єднаних) сил ґрунтується на узгодженій, сучасній і побудованій на стандартах НАТО та найкращих практиках міжнародних партнерів доктринальній базі. НГУ створює свою доктринальну базу в рамках процесів військової стандартизації та запровадження стандартів НАТО [2, 3], а також розроблення доктринальних документів за напрямками діяльності [4]. Аналіз найкращих практик створення доктринальних документів військовими формуваннями держав – членів НАТО, зокрема Сухопутних військ Збройних Сил США, а також Збройних Сил України дозволить НГУ використовувати підходи, що максимально підвищуватимуть її взаємосумісність як з національними, так і з міжнародними партнерами, забезпечуючи як національних, так і міжнародних партнерів необхідною інформацією щодо особливостей діяльності та напрямів виконання службово-бойових завдань НГУ [5, 6].

Мета статті: в рамках процесів створення основного доктринального документу НГУ – проекту Доктрини діяльності НГУ, провести аналіз найкращих практик створення доктринальної бази на прикладі військових публікацій Сухопутних військ Збройних сил США ADP 1 Army та ADP 1-01 Doctrine Primer та розробити рекомендації щодо їх застосування.

Виклад основного матеріалу. Результати аналізу положень військової публікації Сухопутних військ Збройних Сил США ADP 1-01 Doctrine Primer визначають, що військова доктрина – це система офіційних поглядів і положень, що встановлює напрямок військового будівництва, підготовки держави і збройних сил до війни, способи і форми її ведення [7]. Основні її положення складаються та змінюються залежно від політики і суспільного устрою, рівня розвитку продуктивних сил, нових наукових досягнень і характеру очікуваних збройних конфліктів.

Вона стосується безпосередньо порядку проведення операцій в районах виконання завдань (і в певній мірі керівних принципів підготовки до проведення операцій). Крім того військова доктрина – це об'єднані професійні знання, які керують процесами виконання військовослужбовцями службово-бойових завдань, пов'язаних з цілями військ (сил): застосування військ (сил) у контексті поточного безпекового середовища. Доктрина інтегрує в собі більшу частину військових знань і визначає єдину професійну мову.

У подальшому розкриваються основні положення доктрини Сухопутних військ США.

Військова доктрина – це військовий керівний документ, офіційно затверджений або введений у дію відповідним наказом (рішенням), що встановлює для загального (обмеженого доступу) й багаторазового використання правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються сфери військової діяльності чи її результатів.

Військова доктрина є сукупністю основних принципів, що ґрунтуються на тактиці, прийомах, методах, процедурах, термінах та символічних позначеннях, що використовуються при проведенні операцій та є керівництвом для дій сил, задіяних в операціях та установчим елементом інституційної сили, що безпосередньо підтримує проведення операцій в інтересах держави. Найкращі практики та досвід, отриманий під час виконання службових (службово-бойових) завдань та проведення операцій і навчань, систематично доповнюють зміст доктринальних документів. Такий порядок створення та оновлення доктрини дозволяє створити перевірений часом цілісний масив знань, який є актуальним і легко зрозумілим. Будучи основою на стійких принципах, доктрина при цьому залишається гнучкою, пристосованою до змін безпекового середовища та адаптованою до наукового прогресу.

Доктрина служить вихідною точкою для обмірковування та проведення операцій (службових чи службово-бойових завдань) і вносить шість основних моментів у їх проведення (виконання) та розвиток військових професіоналів. Кожен з них є однаково життєво важливим та безпосередньо сприяє підвищенню ефективності проведення операцій (виконання службових чи службово-бойових завдань) шляхом:

забезпечення узгодженого бачення ведення бойових дій (виконання службових чи службово-бойових завдань);

підвищення ефективності застосування військ (сил) та засобів збройної боротьби (спеціальних засобів);

встановлення загальної системи поглядів та визначення культурної перспективи розвитку;

забезпечення загальної професійної мови;

обговорення внеску військ (сил) в об'єднані дії складових сектору безпеки і оборони;

формування та розвиток бажаних професійних якостей військовослужбовців.

Доктрина ґрунтується на точному розумінні природи конфлікту. Таке бачення та розуміння дає змогу командирам впоратися зі стресом та невизначеністю, спричиненими туманом війни та тертям під час проведення операцій. Доктрина забезпечує військовослужбовців обґрунтованою практикою врахування цього тертя і допомагає їм у прийнятті рішень. Забезпечуючи перевірені часом підходи до ведення операцій, доктрина розширює досвід командира і штабу понад пережите особисто, на обсяг того, з чим зіткнулися професійні командири і штаби в інших операціях, і що виявилось корисним для подолання складності ситуації.

Доктрина підвищує операційну ефективність військ (сил), визначає найкращі практики та узагальнює досвід минулих операцій, поточних операцій та навчань. Вона фіксує те, що виявилось корисним у минулому, і надає набір інструментів, які, на думку лідерів, все ще будуть корисними під час поточних операцій та операцій найближчого майбутнього. Багато доктрин витримали випробування часом завдяки результатам багатого оперативного досвіду не тільки військових формувань, але й правоохоронних та розвідувальних органів, органів спеціального призначення з правоохоронними функціями та закордонних партнерів. Творче застосування різних комбінацій наявних доктринальних документів, адаптованих до конкретних обставин, є справжнім мистецтвом тактики та основою успіху в роботі командира.

Доктрина забезпечує формування загальної системи поглядів та загальної культурної перспективи професійного розвитку для вирішення поточних та майбутніх службових (службово-бойових)

завдань. Забезпечуючи формування загального та стандартизованого набору принципів, тактик, методів, процедур, термінів та символічних позначень для військових формувань, доктрина забезпечує гнучкість, підтримує швидке реагування на нові спроможності чи загрози та сприяє швидкій адаптації під час зміни обставин чи середовища. Командири та штаби зосереджують свої зусилля на вирішенні унікальних задач призначених їм бойових (службових, службово-бойових) завдань.

Мабуть, найважливішим прикладом загальної культурної перспективи є застосування централізованого планування та децентралізованого виконання (Mission Command). Якщо військовослужбовці розуміють і виконують заходи централізованого планування та децентралізованого виконання для проведення операцій (виконання службових чи службово-бойових завдань), тоді командири можуть сподіватися, що підлеглі проявляють ініціативу, а підлеглі можуть очікувати директивних наказів, а не детальних інструкцій.

Ще один внесок доктрини – це загальна мова, яка дозволяє підрозділам швидко та стисло передавати велику кількість інформації. Ця загальна мова повинна призвести до більш чітких, коротших наказів, значно більшої точності, гнучкості та швидкості в проведенні операцій (виконання службових чи службово-бойових завдань).

Крім того доктрина визначає внесок військового формування в об'єднані дії сил безпеки і оборони. Доктрина надає систематизоване бачення того, як війська (сили) мають намір діяти в якості складової спільних, багатонаціональних чи міжвідомчих сил. Це, в свою чергу, забезпечує загальною інформацією про порядок підготовки, навчання та координацію дій з партнерами.

Останній внесок доктрини в діяльність військового формування – це встановлення та виховання бажаних професійних рис військовослужбовців. Хоча доктрина має охоплювати різні ситуації, вона також повинна забезпечувати гнучкість мислення особового складу для вирішення ситуацій, що розвиваються непередбачено.

Результати аналізу положень військової публікації Сухопутних військ Збройних сил США ADP 1 Army показав, що застосування методології побудови Доктрини Сухопутних військ Збройних сил США є доцільним та раціональним під час створення проєкту

Доктрини діяльності НГУ. Багаторічні напрацювання в напрямі розвитку та оновлення доктринальної бази, застосування багатого досвіду проведення операцій, в тому числі об'єднаних та багатонаціональних сил, узгодженість основних положень доктринальної бази Збройних сил США зі стандартами НАТО визначають пріоритетність саме цього підходу до створення основної доктрини НГУ.

Методологія викладу положень ADP 1 Army полягає у максимально доступному та інформативному описі основних підходів до виконання завдань за призначенням, що сприяє забезпеченню відкритості та прозорості діяльності військового формування та відповідає принципам демократичного та цивільного контролю і підзвітності складових сил безпеки і оборони, а також покращує розуміння національними та міжнародними партнерами особливостей порядку виконання завдань та меж компетенції військового формування, визначених національним законодавством [8].

За результатами аналізу положень ADP 1 Army, враховуючи положення Каталогу спроможностей НГУ [9], рекомендовано до проєкту Доктрини діяльності НГУ включити наступні розділи, пункти та підпункти:

- Передмова;
- Зміст;
- Керівні основи застосування НГУ (Guiding Foundations);
- Вступне слово командувача НГУ;
- Посилання на військові публікації;
- Основні терміни та визначення;
- Перелік скорочень та умовних позначень;
- 1. Чому країні потрібна Національна гвардія України;
- 1.1. Призначення Національної гвардії України;
- 1.1.1. Місія Національної гвардії України;
- 1.1.2. Візія Національної гвардії України;
- 1.1.3. Цінності Національної гвардії України;
- 1.1.4. Централізоване управління та децентралізоване виконання (Mission command).
- 1.1.5. Лідерство – фундамент діяльності Національної гвардії України;
- 1.2. Функціональна структура Національної гвардії України;

- 2. Національна гвардія України сьогодні;
- 2.1. Основні завдання в сфері безпеки і оборони;
- 2.1.1. Забезпечення громадської безпеки;
- 2.1.2. Забезпечення державної безпеки;
- 2.1.3. Забезпечення воєнної безпеки;
- 2.1.4. Стратегічні комунікації;
- 2.1.5. Дії в кіберпросторі;
- 2.2. Стратегічне призначення Національної гвардії України в підтримці сил безпеки і оборони держави;
- 2.2.1. Формування оперативного середовища;
- 2.2.2. Запобігання конфліктам;
- 2.2.3. Підтримка інших складових сил оборони;
- 2.2.4. Консолідація та підсилення;
- 2.3. Основні області спеціалізації Національної гвардії України;
- 2.3.1. Забезпечення охорони громадського порядку;
- 2.3.2. Участь у ліквідації масових заворушень;
- 2.3.3. Забезпечення функціонування органів державної влади та важливих державних об'єктів, а також дипломатичних представництв і консульських установ;
- 2.3.4. Забезпечення фізичного захисту ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів та джерел іонізуючого випромінювання;
- 2.3.5. Забезпечення конвоювання, екстрадиції та охорони підсудних (засуджених) в мирний час;
- 2.3.6. Участь підрозділів Національної гвардії України в бойових діях та підтриманні правового режиму воєнного стану;
- 2.3.7. Припинення діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань, організованих груп та злочинних організацій на території України;
- 2.3.8. Повітряне транспортування;
- 2.3.9. Здійснення розвідувального забезпечення органів військового управління та військ, добування розвідувальної інформації (відомостей);
- 2.3.10. Стратегічні комунікації та цивільно-військове співробітництво;
- 2.4. Спільні дії у складі сил безпеки і оборони держави;
- 2.4.1. Об'єднанні операції;
- 2.4.2. Міжвідомча взаємодія;
- 3. Спадщина Національної гвардії України;
- 3.1. Наша історія;

3.2. Бойовий шлях;
3.3. Символи Національної гвардії України;

Додатки:
Список використаної літератури (джерел).

2.3. Висновки

Висновки. За результатами дослідження найкращих практик створення доктринальної бази на прикладі військових публікацій Сухопутних військ Збройних сил США ADP 1 Army та ADP 1-01 Doctrine Primer:

обрано методологію наповнення та таксономію проєкту Доктрини діяльності НГУ;

визначено **напрямок подальших досліджень** щодо аналізу положень основного нормативного документу НАТО AJP-01 Allied Joint Doctrine [STANAG 2437] стосовно гармонізації вимог його положень із зазначеною методологією та визначення розділів для запровадження в проєкті Доктрини діяльності НГУ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження Стратегічного оборонного бюлетеня України : Указ Президента України від 17.09.2021 р. № 473/2021.
2. Про питання військової стандартизації : наказ Міністерства оборони України від 24.02.2020 р.

Стаття надійшла до редакційної колегії 04.05.2023

№ 56, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 05.03.2020 за № 240/34523 та 240/34524.

3. Про затвердження Інструкції з організації робіт із військової стандартизації та запровадження стандартів НАТО в Національній гвардії України : наказ командувача Національної гвардії України від 04.06.2020 р. № 263.
4. Про організацію розробки доктринальних документів Національної гвардії України : наказ командувача Національної гвардії України від 19.05.2021 р. № 210.
5. Кевлюк В. Вогняні уроки 6 місяців російсько-української війни та спроможності сектору безпеки і оборони України // Defense Express. 02.09.2022. URL: https://defence-ua.com/army_and_war/vognjani_uroki_6_misjatsiv_rosijsko_ukrajinskoji_vijnji_ta_spromozhnosti_sektoru_bezpeki_i_oboroni_ukrajini-8753.html (дата звернення: 02.04.2023).
6. Россійцев В. Аналіз основ та вироблення рекомендацій щодо початку роботи із системою доктринального забезпечення Сухопутних військ США в контексті приведення доктринального забезпечення Збройних Сил України до стандартів НАТО // Social Development and Security. 2020. Vol. 10, No. 5. P. 68–89.
7. ADP 1-01, Doctrine Primer, Headquarters Department of the Army, Washington, DC, 31 July 2019.
8. ADP 1, Army Doctrine Publication No. 1. The Army, Headquarters, Department of the US Army, Washington, D.C., July 2019.
9. Каталог спроможностей Національної гвардії України. 03.2020. Київ : Головне управління Національної гвардії України.

Recommendations for creating a draft of the Doctrine of the National Guard of Ukraine

Annotation

The European and Euro-Atlantic aspirations of the state are enshrined in the Constitution of Ukraine, and the strategic documents of the state specify, according to a certain competence, the directions for concentrating the efforts of all components of the security and defense sector.

Achieving the desired state of the processes of gaining compatibility is ensured in all components of the security and defense sector of Ukraine, taking into account our own combat experience gained during the repulse of Russia's armed aggression against Ukraine, as well as the best practices for conducting joint (combined, multinational) operations and supporting allied (combined) forces.

The results of such analytical activities should be introduced in the provisions of the doctrinal documents of each component of the security and defense sector, and the form of their presentation should provide an understanding of the essence and characteristics of the activities of not only the personnel of the armed formations of the state but also representatives of civil society and international partners of Ukraine.

The purpose of the article, within the framework of the processes of creating the main doctrinal document of the National Guard of Ukraine (draft Doctrine of the NGU), is to analyze the best practices for creating a doctrinal base on the example of military publications of the US Ground Forces ADP1 Army and ADP1-01 Doctrine Primer and develop recommendations for their application.

According to the results of research on best practices for creating a doctrinal base on the example of military publications of the US Army ADP1 Army and ADP 1-01 Doctrine Primer:

the methodology of filling and taxonomy of the draft Doctrine of NSU activity was chosen;

the direction for further research on the analysis of the provisions of the main NATO regulatory document AJP-01 Allied Joint Doctrine [STANAG 2437] has been determined regarding the harmonization of the requirements of its provisions with the specified methodology and the definition of sections for implementation in the project of the Doctrine of the NSU activities.

Keywords: doctrinal documents; military publications; best practices; draft Doctrine of the activities of the National Guard of Ukraine; interoperability.